

Дюдюнова Т.А.

Зошит з каліграфії

4 клас

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 811.161.2
ББК 81.2Укр я71
Д 95

Рецензенти:

методист відділу освіти Олександрівської райдержадміністрації
Кіровоградської області

О.А. Іващенко

вчитель вищої категорії Олександрівського НВК №2

Л.М. Дубинюк

Дюдонова Т.А.

Д 95 Зошит з каліграфії : 4 кл. / Т.А. Дюдонова. — Тернопіль :
Навчальна книга — Богдан, 2016. — 80 с.

ISBN 978-966-10-4440-0

У зошиті розроблено зміст уроків з каліграфії для учнів 4 класу.

Різноманітні вправи та цікаві завдання (графічні диктанти, вправи на штрихування, каліграфічне списування букв, слів та речень, робота з прислів'ями, створення текстів різних типів тощо) допоможуть краще сформувати навички каліграфічного письма, розвинути увагу, спостережливість, мислення.

До поданого зошита розроблено розгорнуті конспекти уроків (Уроки каліграфії : 4 кл. / Т.А. Дюдонова. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2016).

Для учнів 4-го класу, вчителів, батьків.

УДК 811.161.2
ББК 81.2Укр я71

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ПИШИ КАЛІГРАФІЧНО!

З'ЄДНАННЯ ВЕРХНЄ

ли сі оп вр юн ам
ву др ци зи Кр Лі
Ми Пр Ет Як Чк
Ши Ппр ох ог оф

З'ЄДНАННЯ СЕРЕДНЄ

ле ях сх зе за уж
із ад са ка лх аз ах
жб та на ге ха іс ше
зж ло до уз жо ро

З'ЄДНАННЯ НИЖНЄ

ля ял зл лл ул
дл Сл сл Жл ал
Пл Уя Кл Пя
Лл ил Ля Хл кл

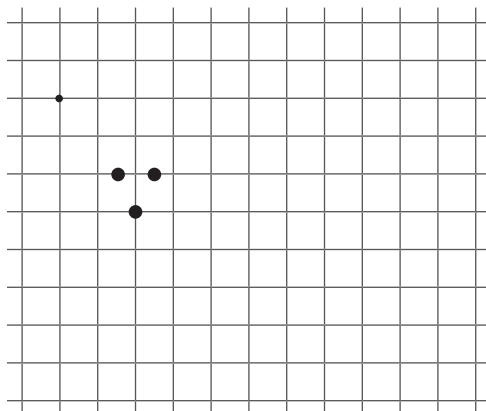
Урок 1

1. Прочитай слово, називаючи букви в порядку спадання їх розмірів.

а р і я Г ф а К і Л

2. Обведи свою долоньку та заштрихуй її за правилами штрихування.

3. Графічний диктант.

4. Роз'єднай слова та прочитай прислів'я. Спиши його.

Відгаскавих слів у тихаєнів.

5. Спиши каліграфічно слова ввічливості за зразком.

Будь ласка

Спасибі

Дякую

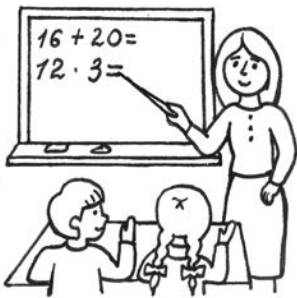
Прошу

Даруйте

Доброго дня

Пробач

6. Розглянь малюнки. Що їх об'єднує? Чим вони відрізняються?

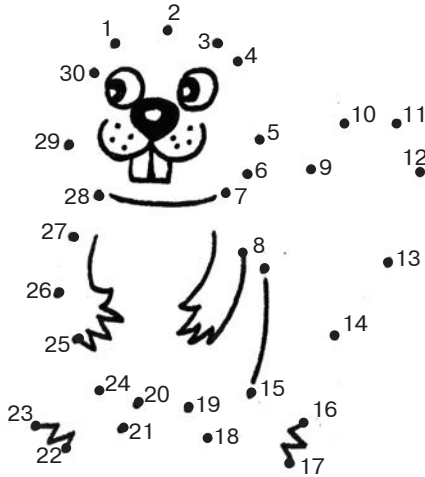
Пофантазуй, що вивчають учні у лісовій чи морській школі. Усно склади про це розповідь, скориставшись планом.

План

1. Де знаходиться школа?
2. Хто у ній навчається?
3. Хто і чого навчає у цій школі?
4. Що найбільше подобається учням?

Урок 2

1. Сполучи числа за порядком.

2. Знайди в кожному рядку та наведи тільки ті літери, в яких є подані на початку рядка елементи.

л п р г х ж и л ю т и
с х о е с ж в ю г а г
л г м г т л с х ю і и
о ф е х а д в с б е ю
і п ю т г ю у г н л г
у д б в у р з ф д у з
о х г г ж п я с ю т г

3. Роз'єднай слова та прочитай скоромовку. Спиши її каліграфічно.

Бурі**б**обри**б**ри**б**ри**б**перед**б**рели, та за**б**ули
бобри**з**абрати**б**торби.

4. Прочитай і вивчи напам'ять скоромовку. Спиши її каліграфічно.

Бавлять ранньої пори
бобренят старі бобри.
Бубонить бобер до білки:
— Бобреня боїться бджілки.

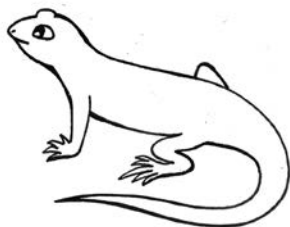
О. Кононенко

5. Наведи по контурних лініях та заштрихуй малюнок. Усно склади за ним діалог.

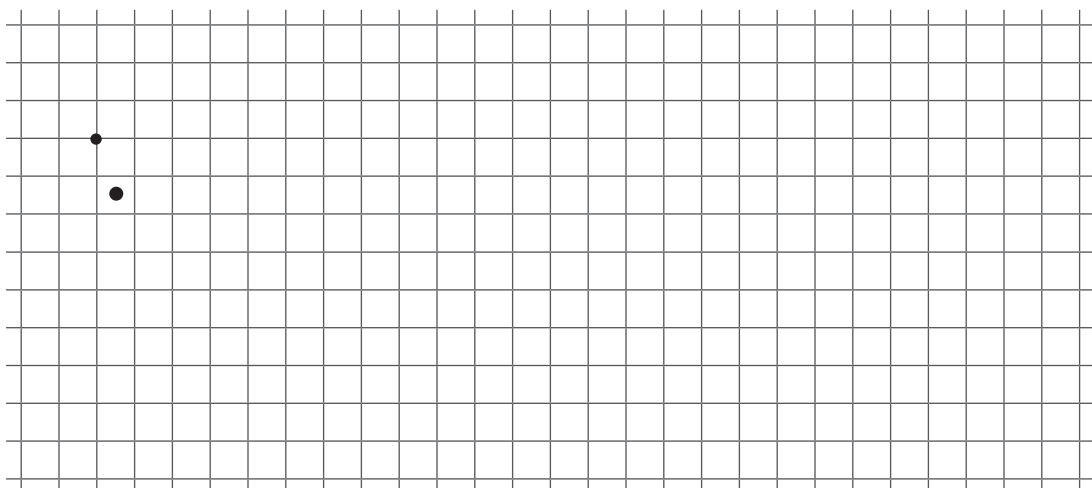

Урок 3

1. Заштрихуй малюнок ящірки.
2. Допоможи ящірці відшукати їжу та втекти до нірки.

3. Графічний диктант.

4. Серед поданих у кожному рядку складів знайди та наведи ті, що утворюють слова разом зі складом на початку рядка.

ло се до вес сі за ми зам

ня сук ві до мо ди скри

ка заб шу що див ва дош

5. Прочитай виразно текст. Випиши назви тварин, які є ворогами ящірки.

Ворогів у ящірок багато: мідянки, чаплі, лелеки, ворони, лисиці, їжаки, кроти. При зустрічі із сильним і розумним противником ящірка приймає смертельний бій. Крихітна тваринка впивається у ворога, зціплює щелепи і, закривши очі, повисає на його морді.

Але частіше ящірки рятуються втечею, залишаючи ворогові частину свого хвоста. Згодом у неї виросте інший.

6. Прочитай словникові слова. Спиши їх і постав наголоси. При потребі скористайся словником.

Праворуч, ліворуч, попереду, позаду, посередині.

7. Прочитай зачин та кінцівку казки. Придумай основну частину, використовуючи слова з попередньої вправи. Запиши казку.

Хтось колись сказав жартома Ящірці про те, що вона дуже схожа на Крокодила. І хоч вона зроду-віку того Крокодила в очі не бачила, але дуже загордилась. Бігла якимось піщаною дорогою і...

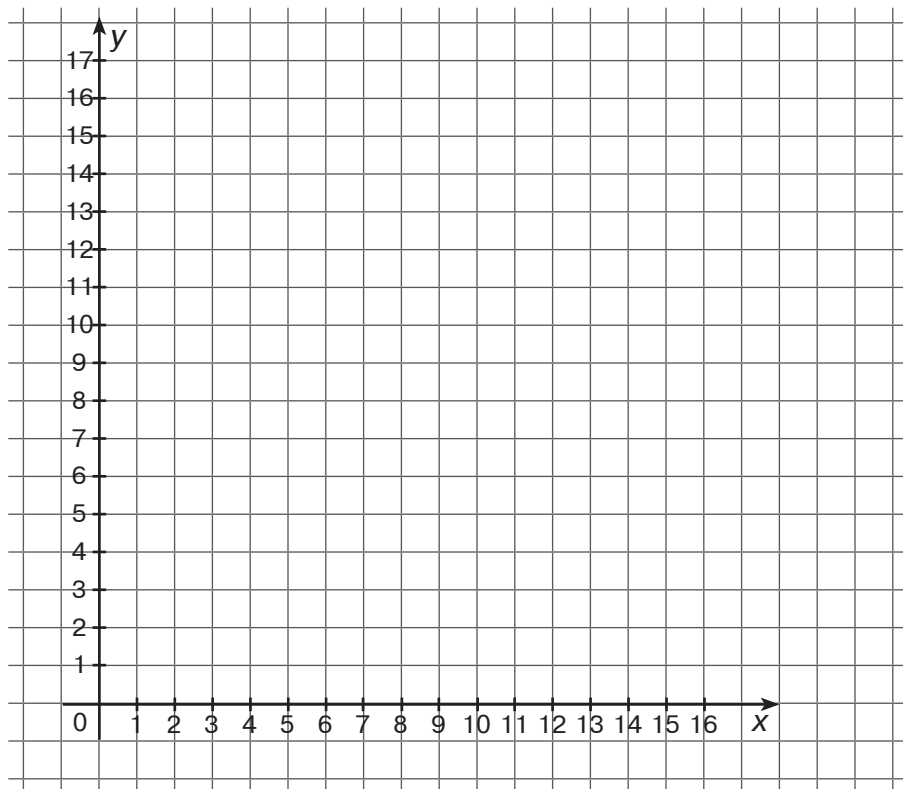
З того часу всі ящірки дуже лякливими стали. Кого тільки побачать — тікають так, що навіть хвости гублять.

Урок 4

1. Заштрихуй цифри.

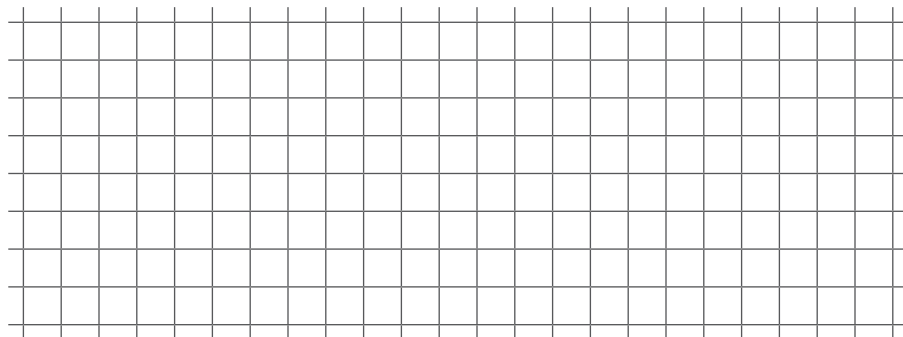
2. Постав точки на координатній площині, з'єднай їх та створи малюнок.

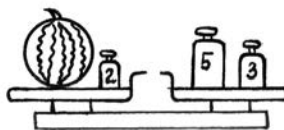
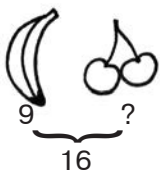
Точки:

- (0; 0),
- (2; 2),
- (0; 6),
- (2; 8),
- (0; 9),
- (0; 13),
- (1; 12),
- (4; 12),
- (5; 13),
- (5; 9),
- (3; 8),
- (5; 6),
- (8; 5),
- (8; 0),
- (11; 8),
- (9; 0).

3. Послухай задачі. Запиши математичні вирази та розв'яжи їх.

4. Розглянь малюнки та склади за ними рівняння. Запиши їх каліграфічно й розв'яжи.

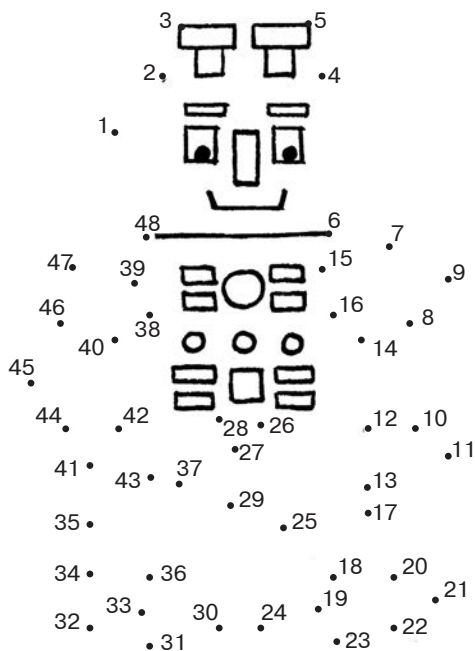
5. З'єднай числа за порядком. Усно склади за малюнком веселу історію.

4. За поясненням упізнай слово та запиши його.

- Зоровий або слуховий умовний знак для передачі якого-небудь повідомлення — _____.
- Безрейковий міський транспорт для масових перевезень пасажирів, який живиться струмом від проводів, — _____.
- Жіночий одяг у вигляді шматка тканини, який одягають, щоб запобігти забрудненню, — _____.
- Одиниця вимірювання довжини, що дорівнює 1000 м, — _____.
- Апарат із сигнальним дзвінком і трубкою для розмов — _____.
- Людина, яка стежить за роботою машин і механізмів, лагодить їх, — _____.

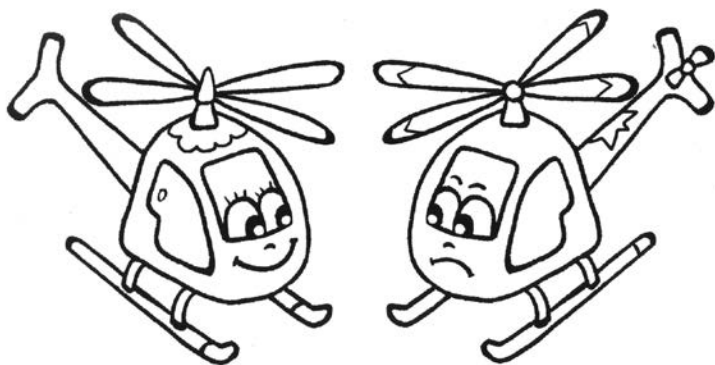
5. Усно склади цікаву розповідь зі словами попередньої вправи.

6. Сполучи лише парні числа.

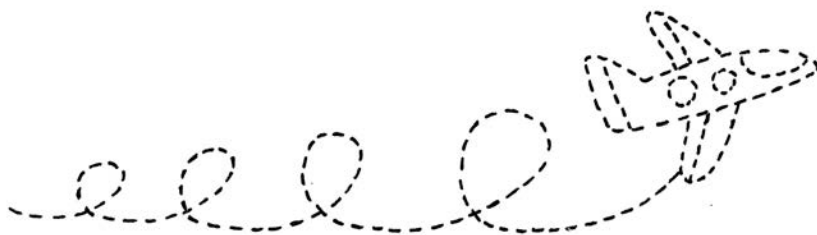

Урок 6

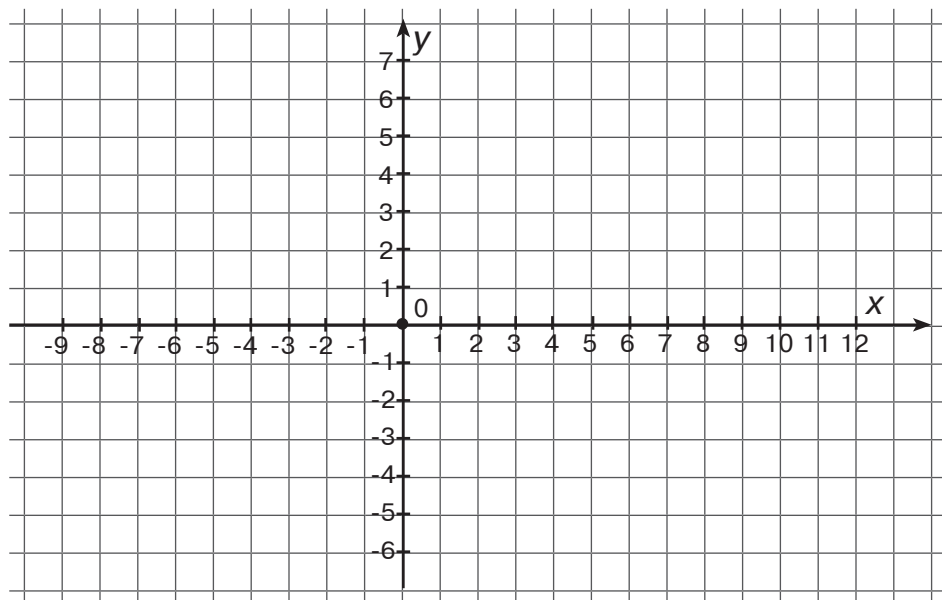
1. Розглянь малюнки. Знайди 10 відмінностей.

2. Наведи малюнок кольоровим олівцем.

3. Створи малюнок на координатній площині.

Точки:
(-6; 6),
(-5; 3),
(1; 1),
(1; 5),
(3; 5),
(5; 0),
(11; -2),
(11; -3),
(12; -4),
(12; -5),
(9; -5),
(3; -3),
(-6; -5),
(-7; -4),
(-2; -1),
(-5; 0),
(-7; 2),
(-8; 6).

4. Склади та запиши речення, в якому слова починатимуться на кожну букву слова *літак*.

5. Добери та запиши слова, які починаються на *аеро-*.

6. Розглянь малюнок. Яку назву ти можеш йому дати? Склади та запиши сенкан про мир.

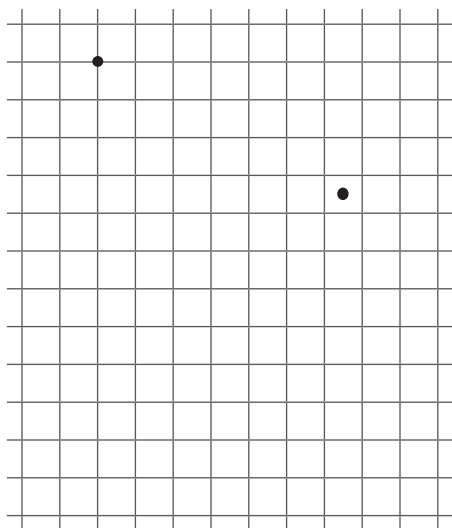

1. Іменник — назва.
2. Прикметники-ознаки до іменника — 2 слова.
3. Дієслова — 3 слова.
4. Речення — 4 слова.
5. Слово-підсумок — 1 слово (синонім до першого слова).

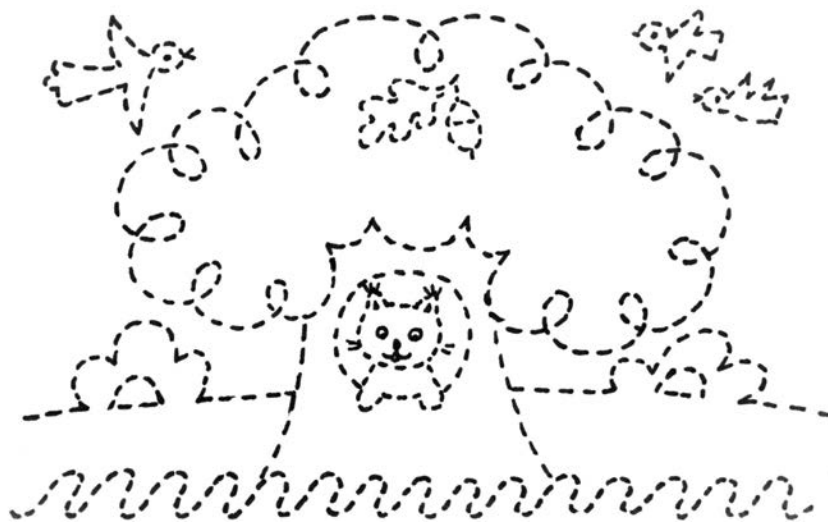
МИР

Урок 7

1. Розглянь малюнки. Знайди 10 відмінностей. 2. Графічний диктант.

3. Наведи малюнок різнокольоровими олівцями.

4. За зразком допиши склади, не відриваючи руки.

Лу _____
 Со _____
 Де _____

Му _____
 Уе _____
 Зу _____

5. Роз'єднай слова та прочитай скоромовку. Спиши її каліграфічно.

Хтось хитренький хитрував –
наш хвірткупалавав.

6. Яку букву з'їв дід Буквоїд? Спиши скоромовку, вставляючи букву Ж на місце пропусків.

Дзи_чить над _итом _вавий _ук, бо _овтий він вдягнув
ко_ух.

7. Відгадай ребус.

8. Спиши каліграфічно вірш. Малюнок розфарбуй.

Юрасик любить працювати,
він юний садівник, юннат.
З юрбою малюків завзятих
за школою він садить сад.

Н. Забіла

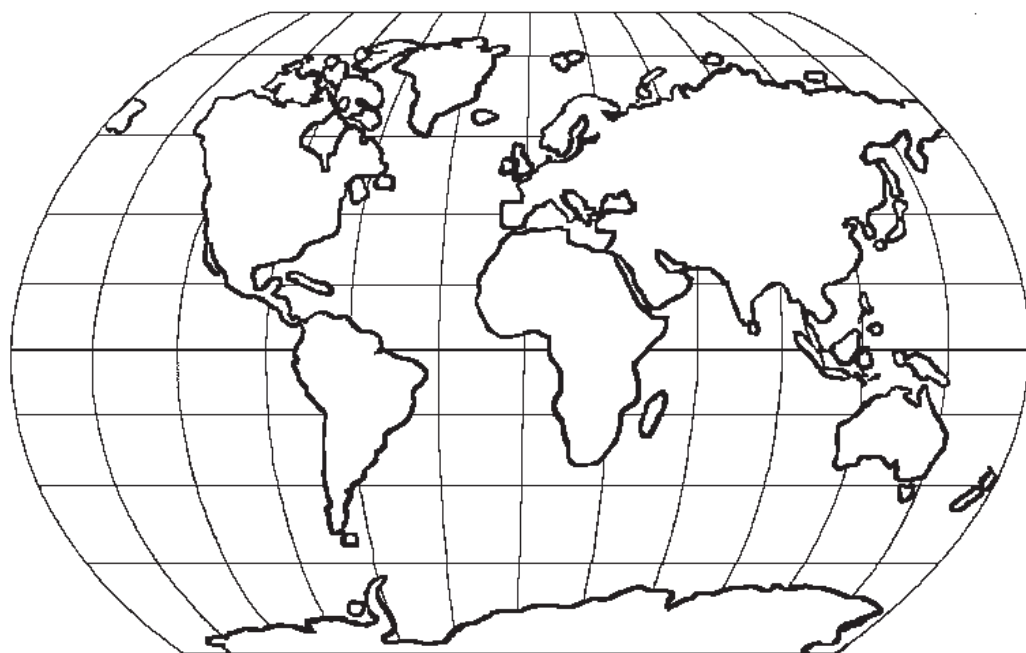

9. Розглянь малюнки. Усно склади історію з описом трудового процесу.

Урок 8

1. Наведи та заштрихуй материки різними кольорами. Підпиши їх назви.

2. Прочитай запитання. Запиши відповіді на аркуші без графічної сітки.

1. Який материк найбільший? .
2. Який материк не має річок? .
3. Який материк найменший? .
4. Який материк називають «полюсом спеки»? .
5. На якому материку розташована Україна? .

3. Подані слова розмісти за алфавітом і запиши. З останніх букв цих слів склади прислів'я.

Вишенька, жайворонок, зерно, сад, холодно, ліс, листопад, переліт, зранку, зовсім, доверху, чисто, здогад, личко, лицар, жоржина, щітка, шланг, віз, горб, радощі, цукор.

4. Наведи та розфарбуй малюнок. Усно склади за ним невелику історію, використавши діалоги.

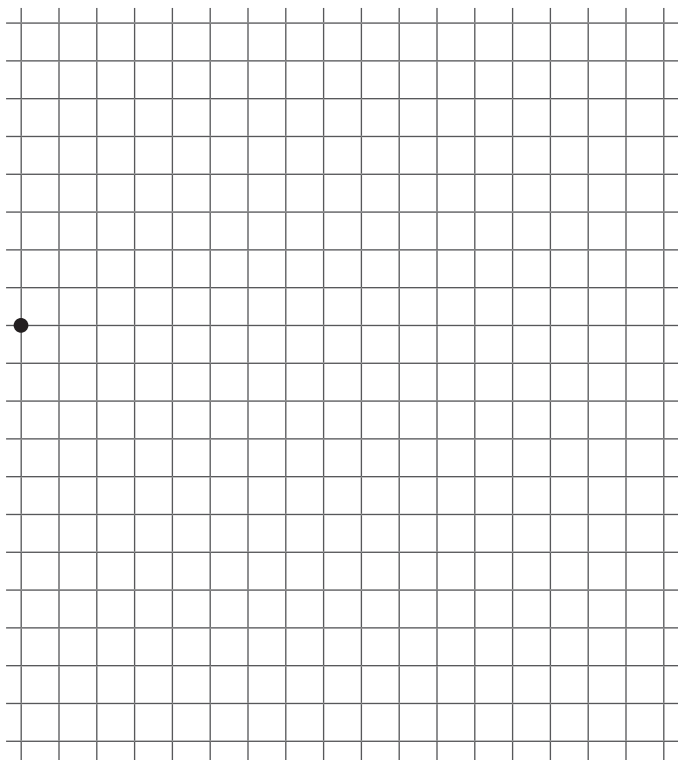

Урок 9

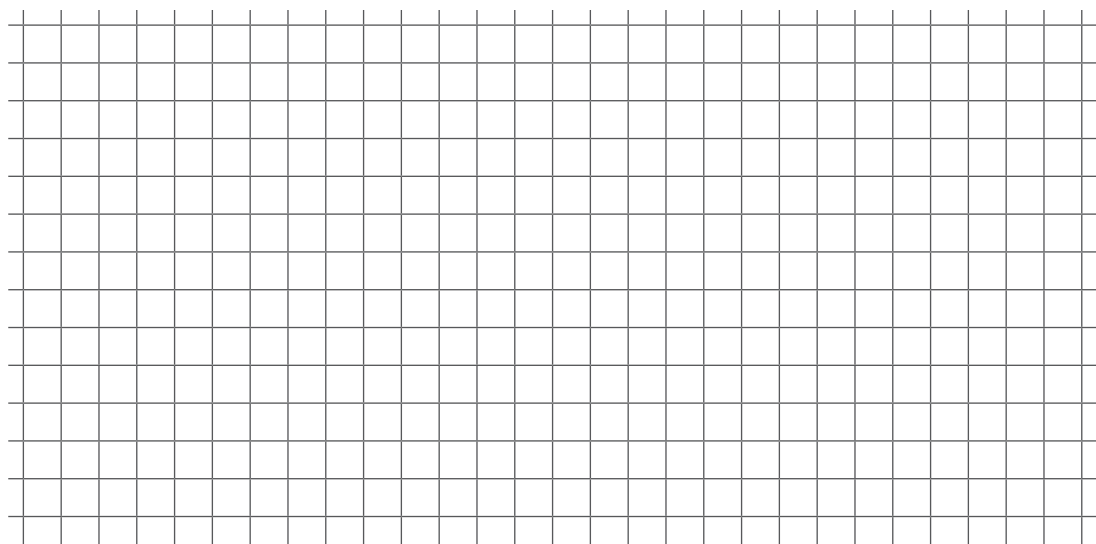
1. Заштрихуй малюнок.

2. Графічний диктант.

3. Математичний диктант.

4. Прочитай слова та словосполучення. Спиши їх каліграфічно.

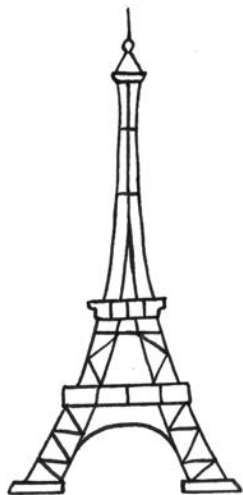
Лондон, Біл-Бен, Вестмінстер,
королева, гольф, Шекспір,
тушанний Альбїон, крикет,
тунель під Ла-Маншем,
ріка Темза, Стауер.

5. За поясненням упізнай слово та запиши його.

- Шляхетний чоловік в Англії, що додержується прийнятих норм поведінки, — _____.
- Чорний піджак з довгими краями позаду — _____.
- Міський рейковий електричний вид транспорту — _____.
- Дві складені разом скибки хліба з маслом, сиром і ковбасою між ними — _____.
- Споруда у формі наскрізного проходу під землею, водою або в горах — _____.
- Призначена для опублікування розмова журналіста з яким-небудь діячем — _____.

Урок 10

1. Заштрихуй зображення Ейфелевої вежі.

2. Розглянь малюнки та знайди відмінності між ними. Домалюй необхідні деталі так, щоб зображення однаковими.
3. За зразком запиши безвідривно слова з трьох графем.

сир _____
пар _____
буж _____
сир _____

4. Впиши слова, які характеризують Францію.

Столиця Франції — _____, він розташований на річці _____.
Центральна вулиця Парижа — _____.
Франція є законодавицею _____.

У Франції були винайдені _____.

Франція — країна _____. Їх тут майже 5 тисяч!

Франція — виробник _____ і _____.

А французька кухня визнана _____ у світі.

Відомі провінції: _____.

А. де Сент-Екзюпері написав казку «_____»

_____», а О. Дюма — історичний роман «_____».

5. Роз'єднай слова та спиши прислів'я.

Відгарних слів казанне закипить.

6. З'єднай частини французьких прислів'їв. Поясни, як ти їх розумієш.

Від ласкавих слів	дуб не виросте.
За один день із жолудя	вкраде й овечку.
Краще жити без грошей,	утихає гнів.
Правда — як олія:	ніж без друзів.
Хто вкрав яєчко,	завжди наверх впливе.

7. Розглянь малюнок і впізнай країну. Усно склади про неї розповідь, використовуючи подані слова та словосполучення.

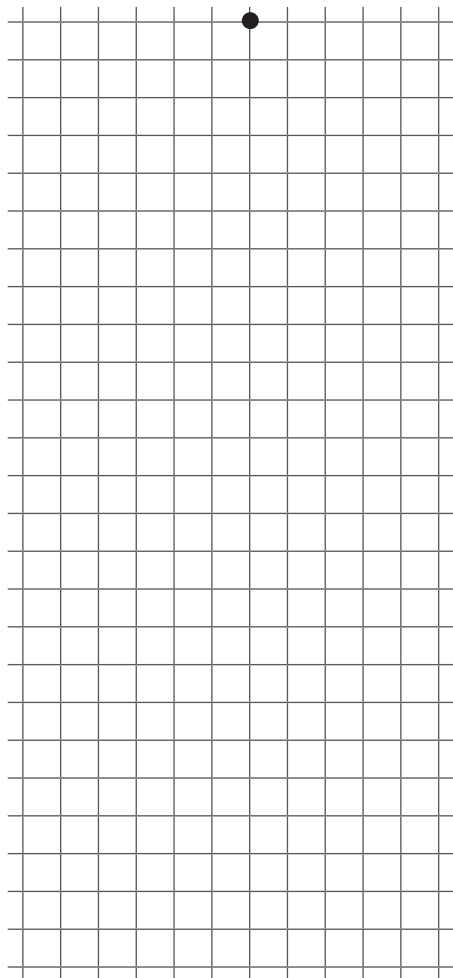
Париж
Ейфелева вежа
парфумерія
Ріка Сена
мушкетери
виноградники
Шампань
мода
Єлисейські поля

Урок 11

1. Заштрихуй малюнок різнокольоровими олівцями.

1 — зеленим, 2 — червоним, 3 — жовтим, 4 — синім.

2. Графічний диктант.

3. За зразком запиши безвідривно слова з чотирьох графем.

день _____
шст _____
звж _____
шци _____

4. Спиши каліграфічно слова та словосполучення. Поясни, що вони означають.

Рим, Колізей, Пізанська вежа, Ватикан, гондола, серенада, острів Сицилія, вулкан Везувій, паста, піца.

5. За поясненням упізнай предмет, який винайшли італійці, та запиши його назву.

- Прилад для вимірювання часу протягом доби —
_____.
- Прилад для вимірювання температури в градусах —
_____.
- Прилад для вимірювання атмосферного тиску —
_____.
- Апарат із сигнальним дзвінком і трубкою для розмов —
_____.

6. Прочитай італійські прислів'я. Поясни, як ти їх розумієш.

Найгірше чує той, хто не хоче слухати.

Хто хоче знати майбутнє, мусить добре знати минуле.

Хто не помиляється, той і не боїться.

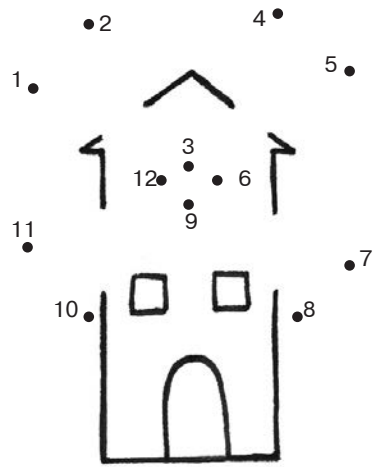
7. Розглянь малюнок. Хто на ньому зображений? З якої казки цей персонаж?

Як ти гадаєш, про яку людину італійці говорять, що у нього ніс, як у Піночкіо?

Урок 12

1. Розфарбуй малюнок з Дон Кіхотом.
2. З'єднай послідовно числа на малюнку.

3. За зразком запиши безвідривно слова з п'яти графем.

зшва _____
тепер _____
ярина _____
земля _____
дятел _____

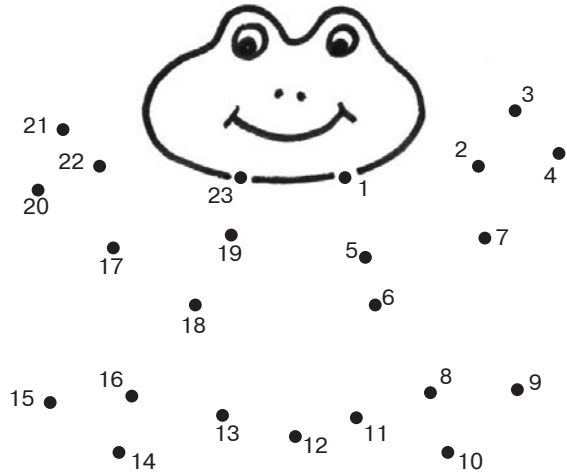
4. Прочитай слова. Запиши їхні значення. Намагайся писати рівно та красиво без графічної сітки.

Мадрид —
Піренеї —
Фламенко —
Сієста —
Фієста —
Корида —
Тореадор —

Урок 13

1. Заштрихуй зображення рослин.

2. Сполучи послідовно числа.

3. За зразком запиши безвідривно слова з шести графем.

мисця _____

дорога _____

печера _____

4. Упізнай слово за його поясненням та запиши, не відриваючи руки.

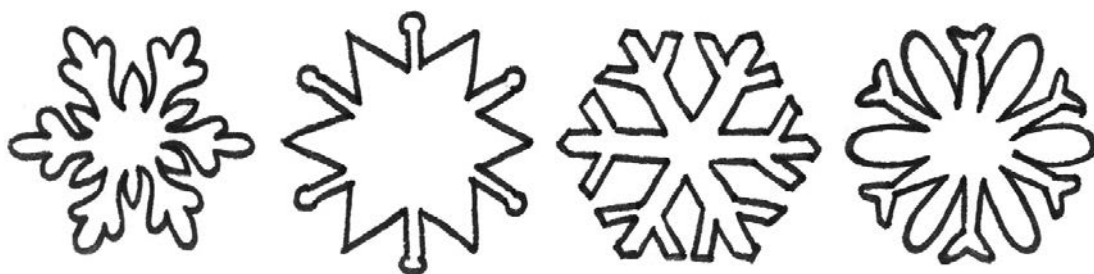
- Сталевий брусок із насічкою, вид напилка — _____
- Речовина, яка використовується в будівельній справі для виготовлення бетону, — _____.
- Бажання їсти, охота до їди — _____.
- Однобарвне контурне зображення чого-небудь — _____.
- Водяна трав'яниста рослина з високим стеблом і розлогою волоттю — _____.

Урок 14

1. Наведи по контуру малюнок, не відриваючи руки.

2. Заштрихуй сніжинки різнокольоровими олівцями.

3. Придумай чистомовку про зиму. Пиши рівно та красиво на аркуші без графічної сітки.

Ги-ги-ги —

Оз-оз-оз —

Ки-ки-ки —

Ом-ом-ом —

Ри-ри-ри —

4. Спиши каліграфічно вірш «Вже зима в дорозі» О. Богемського.

Спить під листям їжачок,
під камінчиком — жучок,
дідусь — під кожухом,
зайчик вкрився вухом.
Вже зима в дорозі
на скрипучім возі.

5. Склади та запиши власний вірш за поданими римами.

_____ навкруги,
_____ сніги,
_____ чарівниця,
_____ цариця.

6. Прочитай вірш В. Бондаренка «Білий кіт».

Котик вибіг за ворота,
а на вулиці — зима!
Білий сніг і білий котик —
і кота немов нема!
Лиш на кінчику хвоста
видно плямку у кота.

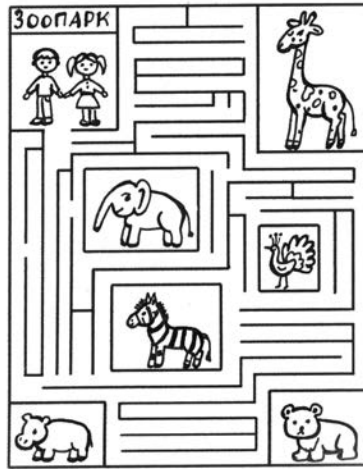
Поміркуй, що вирішив зробити котик, коли зрозумів, що його не видно. Усно склади казочку «Котик-невидимка».

7. Підпиши новорічну листівку своєму другові (подрузі).

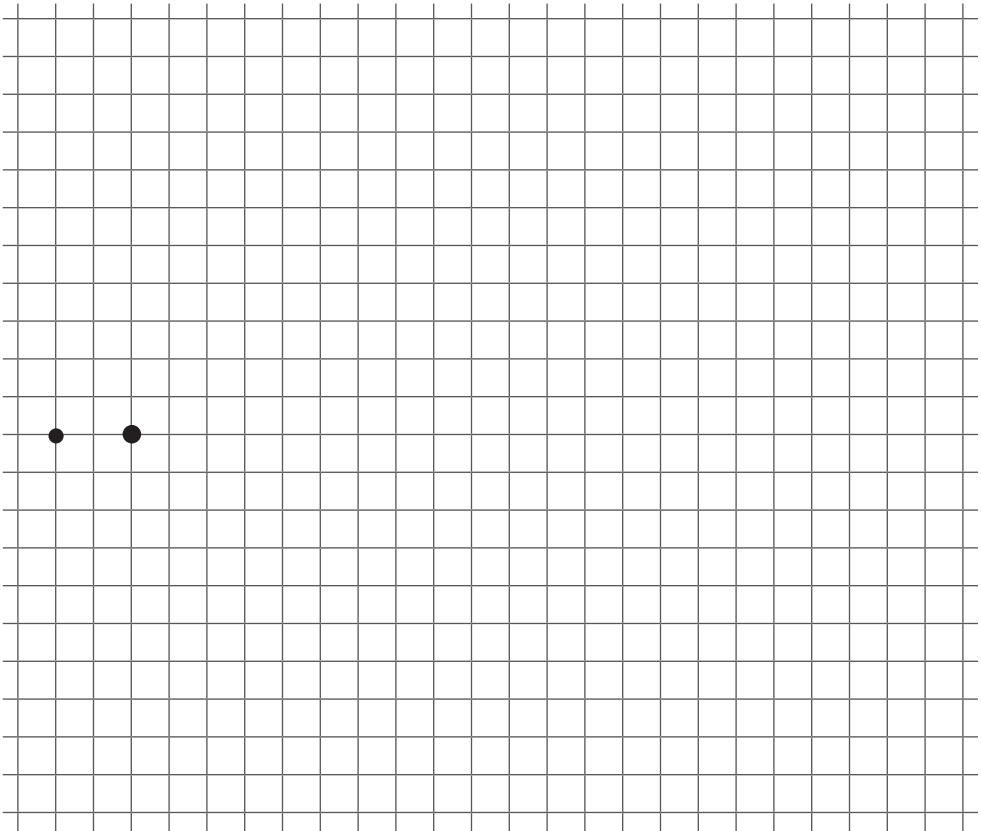

Урок 15

1. Допоможи відвідувачам оглянути всіх тварин у зоопарку.

2. Графічний диктант.

3. Прочитай слова і запиши їх за алфавітом. З останніх букв кожного слова склади і запиши німецьке прислів'я.

Стебельце, вівчар, золота, жар, степ, відліт, вище, хороше, удруге, бував, виступ, число, яйце, підріс, палац, питання, грип, відплата, підрив, шарж, футляр, храм.

4. Склади і запиши чистомовку про Берлін. Пиши рівно та красиво на аркуші без графічної сітки.

Ін-ін-ін —

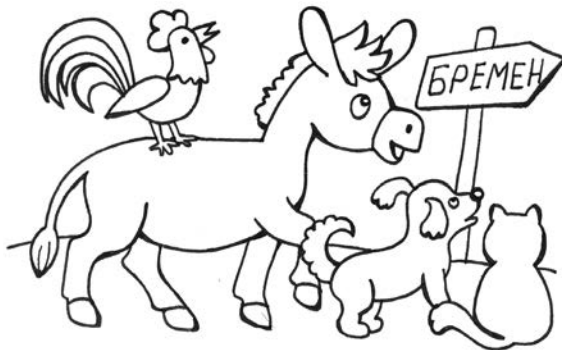
Іфт-іфт-іфт —

Ли-ли-ли —

Ло-ло-ло —

5. Прочитай початок казки німецьких письменників братів Грїмм. Пригадай, як називається ця казка. Хто її головні персонажі?

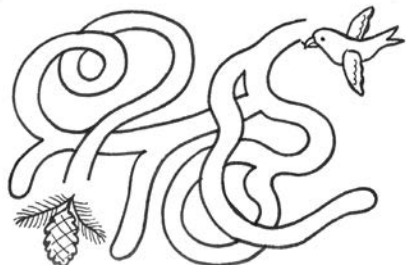
Один чоловік мав осла, який багато років покїрно служив йому. Та під старість сили покинули осла, і він став нездатний до роботи. Тодї господар почав думати, як би здихатися його, щоб не годувати. Зрозумїв осел, що лихим вітром віє, втік від господаря та й подався до Бремена...

Чим закінчилася казка? Усно склади ще одну історію з героями казки.

Урок 16

1. Допоможи шишкареві долетіти до шишки.
2. Заштрихуй малюнок шишкаря.

3. Впиши у текст необхідні слова відповідно до запитань.

ШИШКАР

Шишкар — (хто?) _____ з незвичайним дзьобом. (Що?) _____ у нього не прикраса, а засіб для добування (чого?) _____. Краї (чого?) _____ перехрещені, щоб легше було вилушувати ялинові (що?) _____. Повисне (хто?) _____ на краю (чого?) _____ — та й за роботу! Поласує (чим?) _____ — і в гніздо. А там чекають маленькі (хто?) _____. Висиджують (хто?) _____ своїх (кого?) _____ узимку.

4. Спиши каліграфічно текст.

ШИШКАР

Ялиновий шишкар такий яскраво-червоний, немов стигла ягода. Дзьоб у пташки міцний. Кінчики його загнуті у протилежні боки. Зачепить ними лусочку на шишці, відігне її та дістає язиком насінину. Так і працює з ранку до вечора.

-
-
-
-
-
-
-
-
5. Склади та запиши вибірковий переказ тексту Ю. Старостенка «Годівля пташенят», використовуючи слова для довідки.

Слова для довідки: гачкуватий дзьоб, смачні зернята, роззявляє рота, шишкаріха, витрушує зернята, встромляє голову під себе, кашка впріла у волі, шишкаріки.

6. Віднови вірш Л. Забашти, вписавши необхідні слова з довідки.

ШИШКАРІ

В густім ялиннику в ліску
на гілочках поміж _____
вже шишкарі звили _____ ,
поклали в них свої _____ .
Гніздечко те, мов тепла _____ ,
у нім з'явилися _____ .

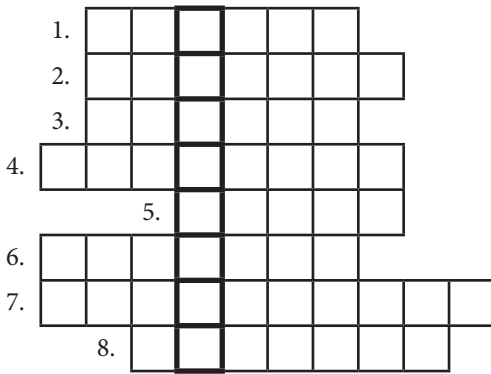

Слова для довідки:
пташенята, хата, сніжку, яєчка, гніздечка.

7. Усно склади казочку про маленького шишкаріка, який народився серед лютої сніжної зими.

Урок 17

1. Розв'яжи кросворд.

2. Заштрихуй малюнок.

3. Прочитай прислів'я та спиши їх каліграфічно.

Сопілка – вівчареві втіха.

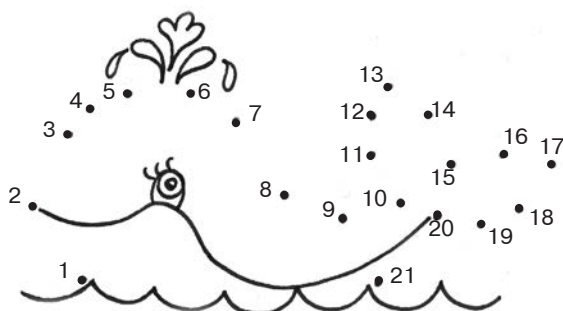
Скрипка грає – голос має.

Дудка знає, нащо грає.

Музика без язика, а людей збирає.

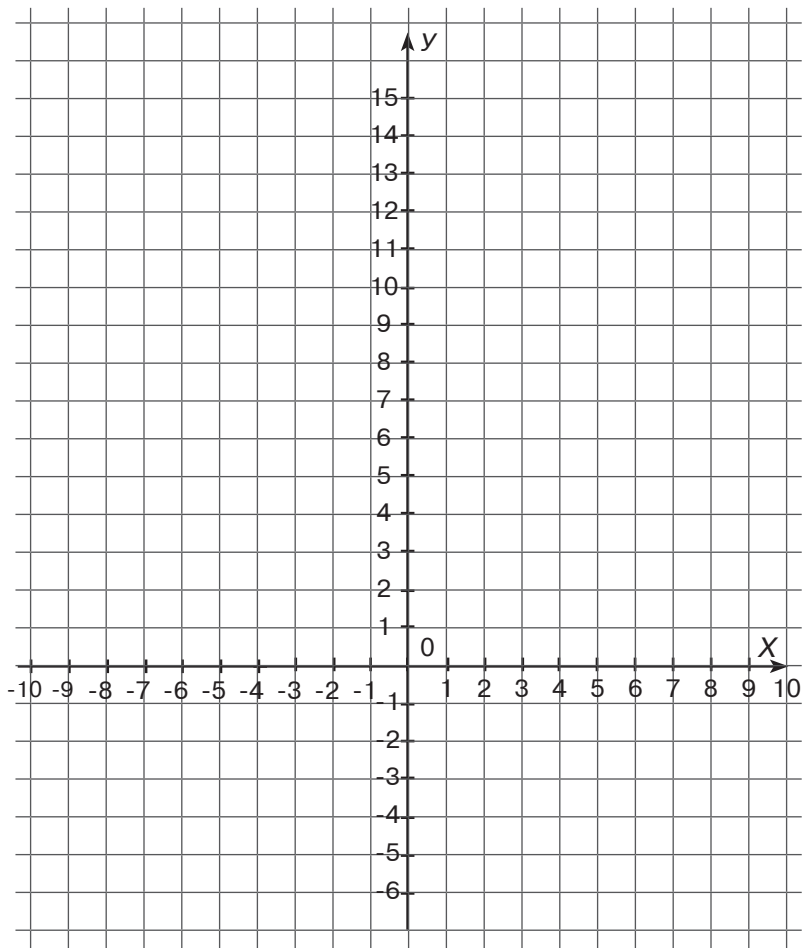
Урок 18

1. З'єднай числа послідовно. Заштрихуй малюнок.

2. Виконай малюнок на координатній площині.

Точки: (2; 0),
(3; 0), (7; 4),
(8; 4), (10; 5),
(7; 7), (6; 10),
(4; 9), (4; 7),
(3; 6), (0; 6),
(-3; 9), (-5;
9), (-4; 13),
(-3; 12), (-3;
14), (-5; 15),
(-6; 14), (-8;
15), (-9; 14),
(-9; 12), (-8;
11), (-7; 12),
(-5; 9), (-7; 9),
(-10; 7), (-10;
4), (-7; 0),
(-3; -1), (0;
-2), (3; -1), (1;
1), (-1; 1).

3. Прочитай та спиши каліграфічно текст.

Кит — єдиний, крім людини, ссавець, який співає. Спочатку вчені вважали, що співають лише самці, але виявилось, що самки також співають. Кити видають звуки, які нагадують людські пісні. Найбільш виразні пісні горбатих китів.

4. Прочитай текст. Скільки в ньому абзаців? Подумай, яку роль вони виконують.

У давні часи китами називали всіх морських чудовиськ, які сягали величезних розмірів.

Стародавні слов'яни вважали, що наша Земля має плоску форму і плаває серед безмежного океану. За переказами, вона спочиває на трьох велетенських китах.

Величезних китів мореплавці нерідко приймали за острови. Існує легенда про одного ченця, який шукав райську землю. Пропливаючи на своєму кораблі по океану, він раптом побачив невідомий острів. Це була спина величезного кита, що мирно спав на хвилях. Чернець та його супутники висадилися на сушу. Трохи перепочивши, вони знову сіли на корабель і покинули незвичайний острів. А кит, занурений у глибокий сон, навіть не відчув присутності непроханих гостей, які розгулювали по його спині.

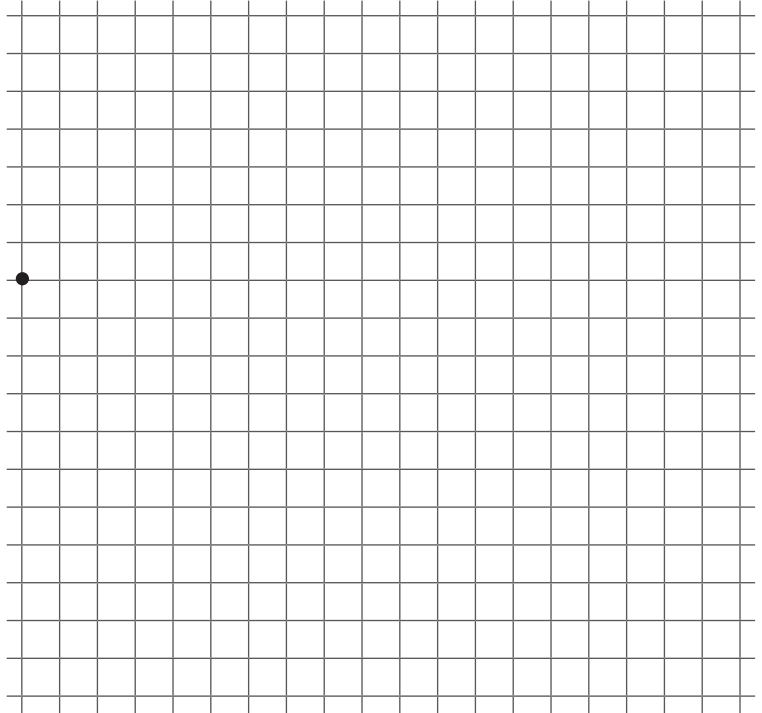
5. Послухай казку І. Ревю «Співаючий кит». Склади план казки та запиши його.

Урок 19

1. Наведи та заштрихуй малюнок.

2. Графічний диктант.

3. Прочитай текст. Спиши каліграфічно перший абзац.

Дзвони є необхідним атрибутом храму. Вони підвішуються на особливій вежі, яка називається дзвіницею.

Дзвін сповіщає про радість свята чи про сум за померлим. Дзвонами скликався народ на віче — народне зібрання. Ним вказували шлях тим подорожнім, хто заблукав у негоду. Дзвоном оповіщалося якась небезпека чи нещастя. У трагічні дні для краю дзвоном закликали народ на захист Батьківщини. Ним повідомляли про перемогу і вітали переможне повернення полків з поля бою.

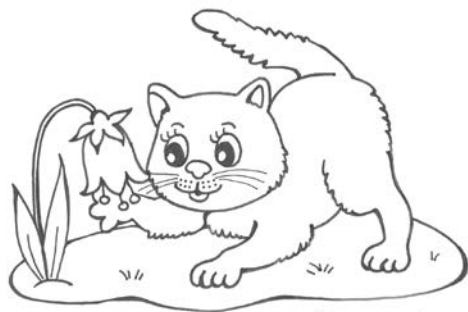
4. Прочитай слова. Виправ допущені помилки та запиши слова правильно і каліграфічно.

Річка буг, полтава, чирвоний, типленько, чиривици, матірю, житя, девять, бур'як, про вести, здороги, взута, стерня, осіній, дзьоп, книшка, швитко, зар'ядка.

5. Прочитай вірш. Спробуй записати його з пам'яті у вигляді піктограм. Малюнок розфарбуй.

ДЗВІНОЧКИ

Дзвіночки в дзвони задзвонили,
вітати сонце почали.
Бо квіти сонечко любили,
а говорити не могли.
Тому вони завжди співали,
як розвиднявся новий день.
Так квіти сонечко вітали,
а ми не чуєм тих пісень.

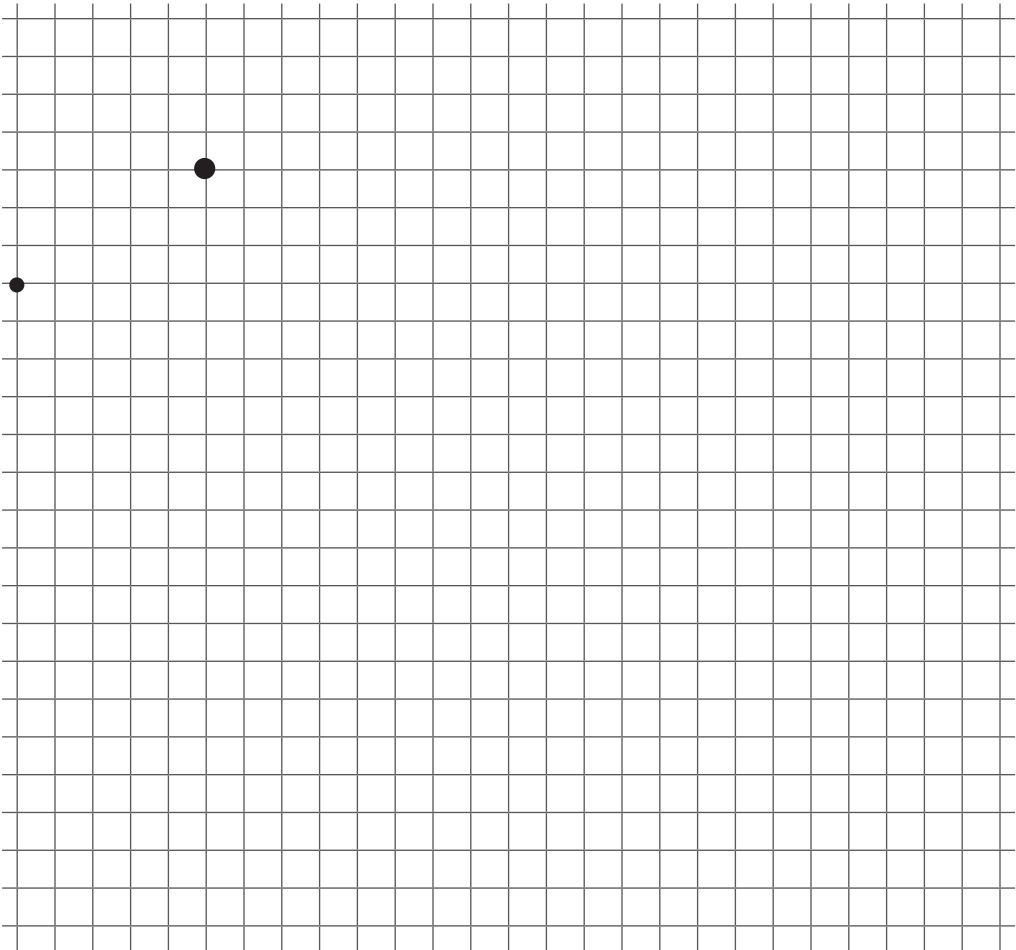
Н. Красоткіна

Урок 20

1. Розфабууй малюнки.

2. Графічний диктант.

3. Послухай інформацію про Америку та запиши пояснення до слів.

Кордильєри — _____. Верхнє, Мічіган, Гурон, Ері, Онтаріо — _____. Найбільше прісне озеро — _____. Ніагара — _____ з Ніагарським _____ . Міссісіпі — _____. Аляска — _____, там живуть _____. Бізон — _____, прерії — _____, секвойя — _____.

4. Прочитай прислів'я американських індіанців. Як ти їх розумієш?

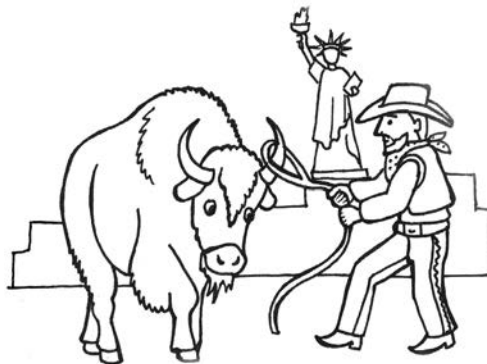
Коли буде зрубане останнє дерево, коли буде отруєна остання річка, коли буде спійманий останній птах, — тільки тоді ви зрозумієте, що гроші не можна їсти (*вождь Сидячий Бик, плем'я Хункпапа*).

Ми не отримали землю у спадок від предків, ми позичили її у наших дітей (*плем'я Дакота*).

Бери лише те, що тобі потрібно, і залиш землю такою, якою ти її знайшов (*плем'я Арапахо*).

5. Розглянь малюнок і впізнай країну. Усно склади про неї розповідь, використовуючи подані слова та словосполучення.

Статуя Свободи, Великі американські озера, гори Кордильєри, ріка Міссісіпі, Ніагарський водоспад, індіанці, бізони, Аляска, прерії, резервації, ковбої, секвойя.

Урок 21

1. Розглянь малюнки. Розфарбуй карнавальне вбрання та одяг футбольного вболівальника. Заштрихуй чашку з кавою.

2. Наведи по пунктирній лінії малюнок.

3. Прочитай слова та запиши їх у таблицю, розподіляючи за країнами.

Туман, мавпи, чорнобривці, Київ, Амазонка, Дніпро, леді, Темза, крокодил, гольф, Лондон, калина, кава, футбол, Шевченко, королева, козак.

Бразилія	Англія	Україна

4. Прочитай інформацію. Заповни таблицю назвами звірів, птахів та риб Бразилії.

У Бразилії мешкає капібара — тварина-гризун, розміром з велику собаку, маленькі ігрунки — найменші мавпочки, вагою не більше, ніж 100 г, і мавпи-ревуни з гучним голосом. Тут водиться плямистий ягуар і пума. Зустрічаються лінивці, мурахоїди, тапіри, броненосці.

Але Амазонку неможливо уявити без малесеньких колібрі з різнобарвним пір'ячком. Птах тукан практично є національною візиткою цієї країни. Серед зелені можна побачити найяскравішого папугу ара, хижого птаха гарпію. Біля води бродять рожеві фламінго.

У річках можна побачити скатів зі смертоносним шипом на хвості, небезпечних річкових акул та знаменитих маленьких піраній з гострими зубами, здатних за лічені хвилини відчутти здобич та залишити від неї лише скелет.

Звірі	Птахи	Риби

5. Розглянь і розфарбуй малюнок. Якого птаха на ньому зображено? Усно опиши його.

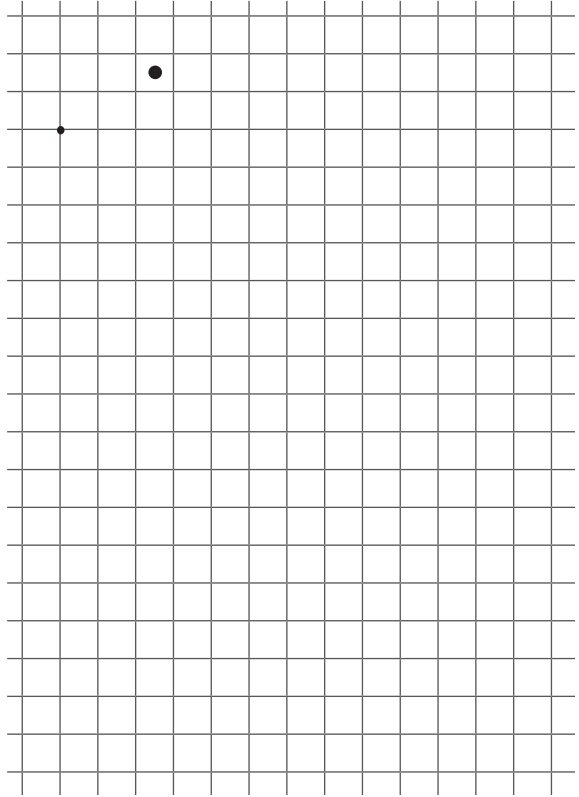

Урок 22

1. Заштрихуй малюнок.

2. Графічний диктант.

3. З'єднай слово з його поясненням. Прочитай утворені речення.

Оазис	найбільша людиноподібна мавпа у Західній Африці.
Савана	невелика людиноподібна мавпа, що живе в лісах тропічної Африки.
Сафарі	великий посушливий простір з бідною рослинністю.
Горила	полювання на диких звірів у Африці та місце для полювання.
Пустеля	тропічний степ, порослий високими травами з окремими деревами та чагарниками.
Шимпанзе	родюче місце в пустелі або напівпустелі з буйною рослинністю і прісною водою.

4. Спиши вірш. Підкресли слова, що мають відношення до Африки.

Я хочу побувати в Африці

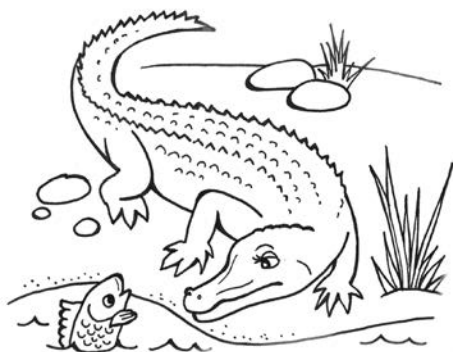
Я хочу побувати в Африці!
Де сонце пекуче, як паприка.
Де пасуться зебри в піжамах,
де пальми на березі океану.
Де тонуть в піску пустелі,
де леви й жирафи веселі.
Моя загадкова Африко,
поглянути б на тебе хоч здалека.

Н. Янушкевич

5. Розглянь малюнок. Поясни, як ти розумієш значення виразу «крокодилячі сльози».

6. Усно склади казку про самотнього крокодила, якого всі боялися. Розфарбуй малюнки.

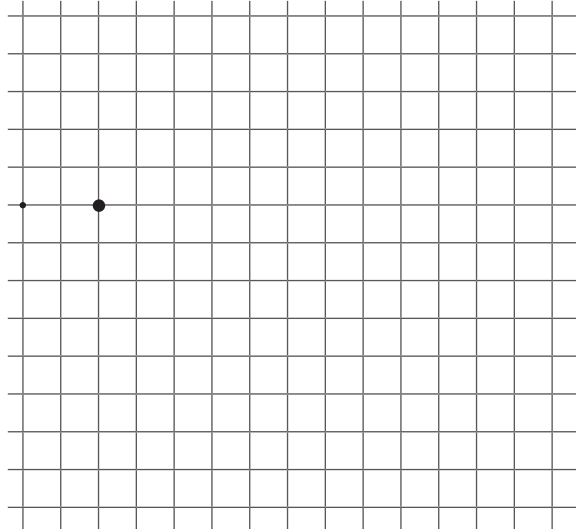

Урок 23

1. Заштрихуй малюнок.

2. Графічний диктант.

3. Прочитай текст. Підкресли слова, в яких є лише корінь та нульове закінчення. Випиши виділені слова, познач у них значущі частини слова.

Сфінкс — символ мудрості, *могутності*, сили і королівської влади. Сфінкс Гізи — *найдавніший* і найбільший у світі, він охороняє шлях до пірамід.

Одна з легенд мовить про те, що цей *величезний* звір ніколи не спить, і тому його поставили охороняти піраміди.

4. Розглянь малюнки. Підпиши назви священних тварин Давнього Єгипту.

Священні тварини Єгипту

5. Прочитай текст та спиши другий абзац.

Фараон — давньоєгипетський цар. Вважався сином бога Сонця і володів необмеженою владою. Після своєї смерті повинен приєднатися до інших богів.

Нефертіті — єгипетська цариця, «головна дружина» фараона Ехнатона. Вважається зразком жіночої краси.

6. Прочитай прислів'я та приказки Єгипту. Поясни, як ти їх розумієш.

Одна рука не плескає в долоні.

Крапля дощу може бути початком повені.

Усе боїться часу, але час боїться пірамід.

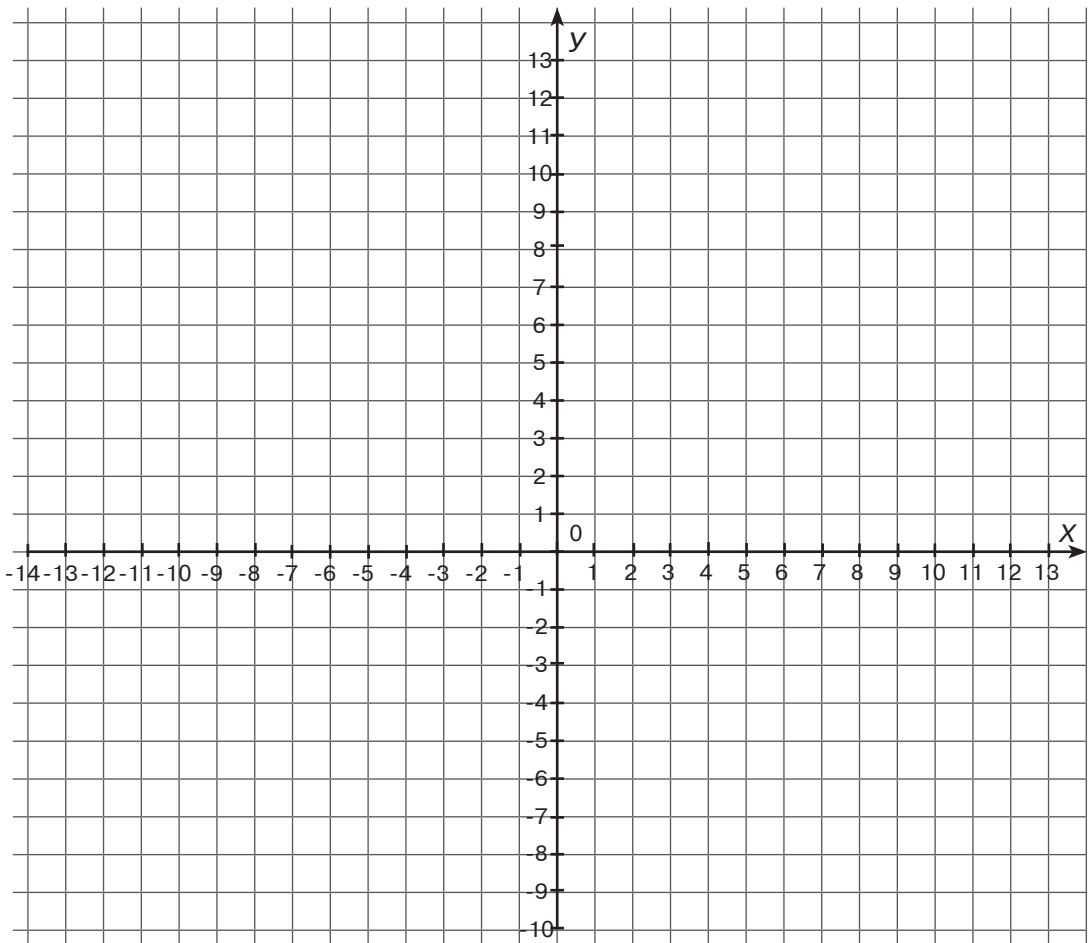
7. Розглянь малюнок і впізнай країну. Усно склади про неї розповідь, використовуючи подані слова та словосполучення.

Каїр, ріка Ніл, лотос, крокодили, фараони, папірус, пустеля, оазиси, фінікові пальми, Суецький канал.

Урок 24

1. Постав точки на координатній площині та створи малюнок.

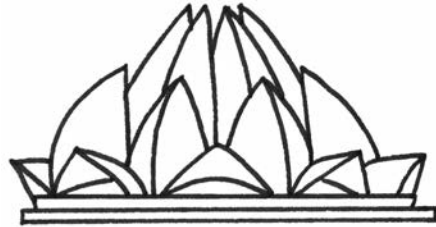
Точки:

$(-9; 11)$, $(0; 11)$, $(13; 0)$, $(-3; -5)$,
 $(-7; 10)$, $(7; 9)$, $(14; -4)$, $(-12; -7)$,
 $(-6; 8)$, $(6; 8)$, $(11; -4)$, $(-14; -4)$,
 $(-5; 9)$, $(9; 6)$, $(12; -8)$, $(-9; 1)$,
 $(-2; 9)$, $(8; 5)$, $(8; -8)$, $(-10; 3)$,
 $(-3; 11)$, $(12; 4)$, $(7; -10)$, $(-8; 7)$,
 $(-3; 13)$, $(10; 4)$, $(0; -8)$, $(-9; 8)$,
 $(-1; 12)$, $(12; 3)$, $(-3; -9)$, $(-9; 11)$.

4. Розглянь зображення відомих споруд Індії та заштрихуй малюнки.

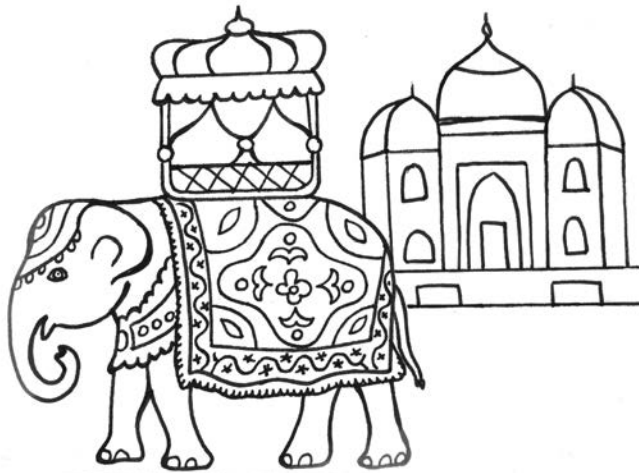
Тадж-Махал

Храм Лотоса

5. Розглянь малюнок і впізнай країну. Напиши, що ти про неї знаєш, використовуючи подані слова та словосполучення.

Делі, прянощі, бавовна, індійський слон, Будда, сарі, Тадж-Махал, ріка Ганг, Гімалаї.

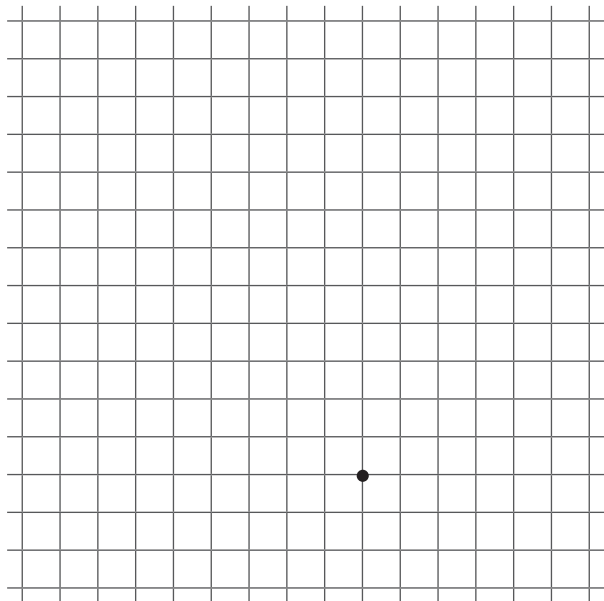

Урок 25

1. Наведи та заштрихуй малюнок.

2. Графічний диктант.

3. Підпиши назви квітів. Добери та запиши до слів рими.

Підсніжник —

Крокус —

Нарцис —

Кульбаба —

Тюльпан —

Фіалка —

Конвалія —

4. Допиши 2 рядки, щоб створити весняний віршик.

Задзвенів струмок в ярку
нову пісеньку дзвінку...

5. Прочитай текст про перші весняні квіти.

Про підсніжник та пролісок складено багато казок та легенд.

Одного разу стара Зима зі своїми помічниками Холодом та Вітром вирішила не пускати на землю Весну. Всі квіти злякалися погроз Зими, крім проліска, який випрямив свою стеблинку і проламав снігове покривало. Побачило Сонце його пелюстки та зігріло землю теплом, відкривши дорогу Весні.

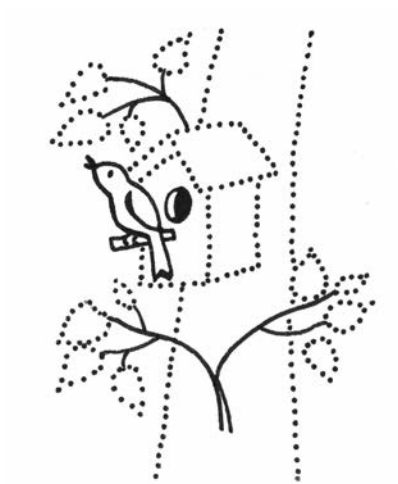
Довірливо схиливши голівки, посміхаються до нас у весняному лісі білосніжні підсніжники та блакитні проліски, даруючи нам естетичну насолоду.

6. Напиши міркування «Чому не можна зривати першоцвіти».

Урок 26

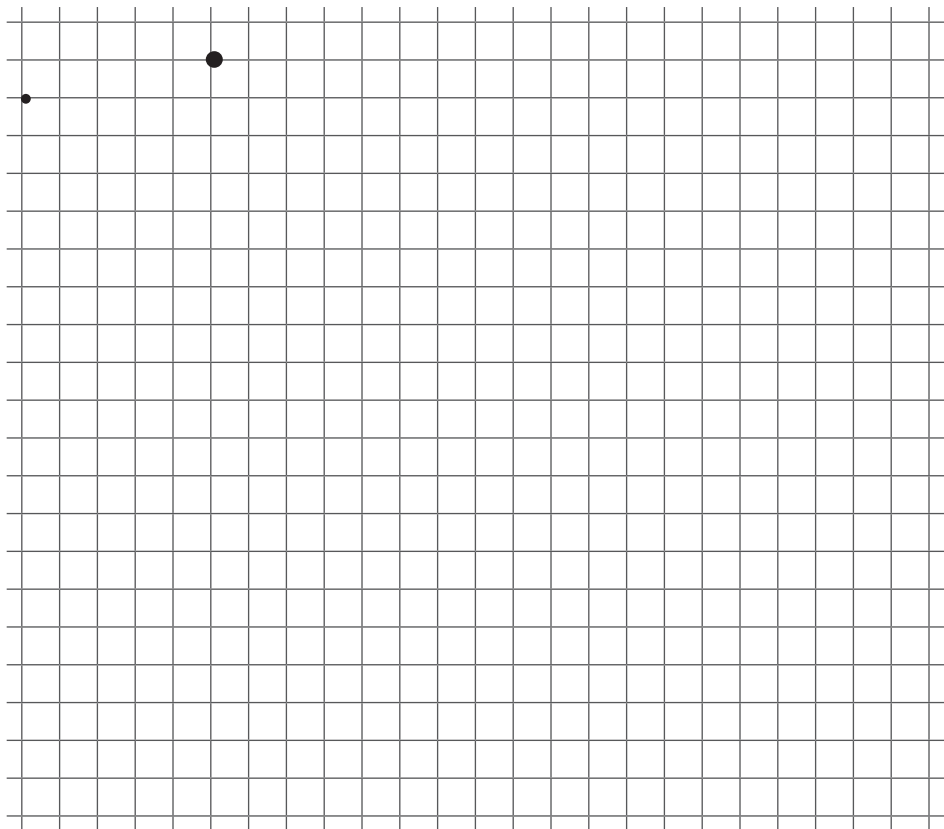
1. Наведи по контуру та заштрихуй малюнок.

2. Прочитай. Які букви пропущено в словах? Віднови слова та запиши їх.

Лствк, жрвл, слвй, шпк,
жйврнк, ззл, ллк, рмз.

3. Графічний диктант.

4. Допиши чистомовку.

До-до-до — мостить пташка _____

Ді-ді-ді — пташенята _____

Да-да-да — лізе кіт до _____

Ди-ди-ди — пташенят не _____

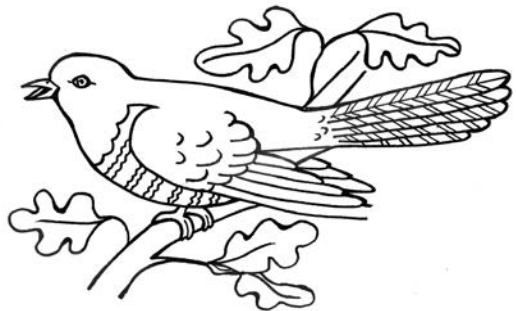
5. Прочитай текст. Каліграфічно спиши опис ластівки.

ЛАСТІВКА

Годинами носяться ластівки в небі, ловлять комарів і різних мошок, а потім сідають на дроти і відпочивають, чистять пір'ячко. Крильця у них довгі, вузькі, хвіст вилочкою, самі чорні, грудка біла, горло червонувато-коричневе. Гніздо ластівки в'ють у селах під дахом. Будують його з глини, змішаної зі слиною. І сидять потім в такому гнізді, як у чашці.

6. Склади та запиши віршовану загадку про пташку.

7. Розглянь зображення пташки. Що ти про неї знаєш? Усно склади опис зозулі.

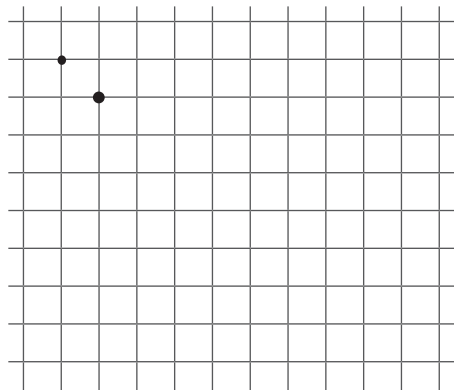

Урок 27

1. Заштрихуй малюнок.

2. Графічний диктант.

3. Прочитай слова. Які з них мають відношення до Китаю? Випиши ці слова та поясни свій вибір. Які слова тобі малознайомі? Про що ти хочеш дізнатися більше?

Дракон, апельсин, рис, острів,
Велика стіна, Пекін, кенгуру, лев,
ліхтарик, фазан, кімоно, Шаолінь,
панда, ієрогліф, монах.

4. Прочитай текст. Добери та запиши до нього заголовок.

У китайському національному костюмі багато червоного і золотисто-жовтого кольору, які традиційно вважаються кольорами багатства і благополуччя.

Традиційно китайці одягалися в кімоно. Зразком одягу для жінок стало ципао. Перші халати ципао шилися досить просто. Вони склалися зі шматка матерії з двома швами та коміра стійкою, мали п'ять гудзиків і розріз спереду.

5. Доповни речення, вписавши відповідні слова з тексту.

Чоловіки Китаю одягалися в _____ . Жінки носили _____ , яке своїм виглядом нагадує _____ . Із кольорів переважають _____ та _____ .

6. Що ти знаєш про «китайське яблуко»? Усно склади казку про принцесу Апельсинку.

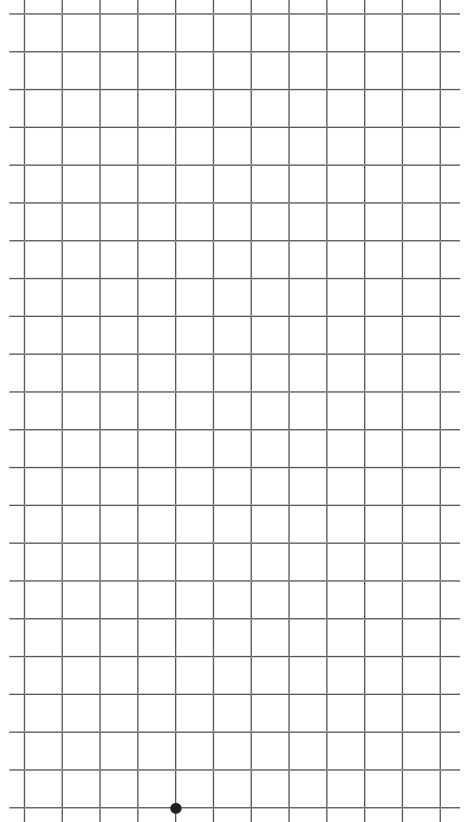

Урок 28

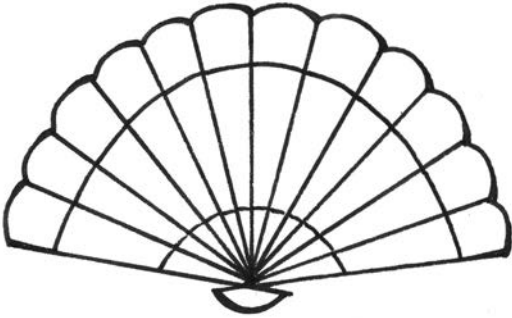
1. Розгадай ребус.

2. Графічний диктант.

3. Заштрихуй малюнок.

4. Знайди українські слова в кожному рядку. Спиши їх, склавши японське прислів'я, та поясни його.

vflekмечllkvldcwfvberjфдушамуhсхiji

djfhdfheifhсамураяmnmhqwstebnxo

jntгдзеркалосvjhlkjhgwcmhbbyhgshqc

тсuведушанmsuydddжінкисdгzaww

5. Роз'єднай слова та прочитай японські прислів'я. Спиши їх каліграфічно.

Гарне харчування і пристойний одяг спонукають до гідної поведінки.

В усміхненні обличчя стрілу не пускають.

Навіть дорогий кілометр починається з першого кроку.

Досвідлітньої людини надійніший панцир черепахи.

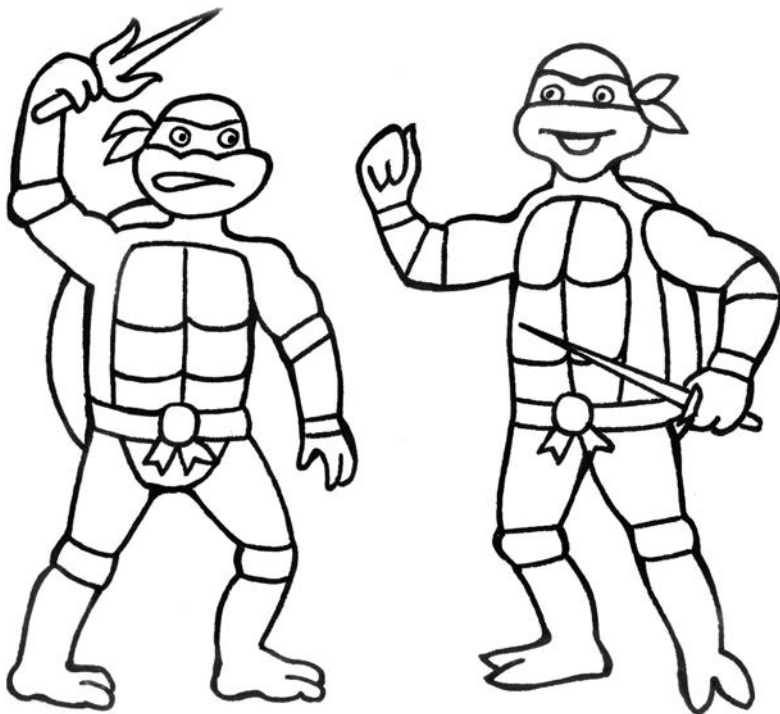
6. Прочитай текст. Добери та запиши до нього заголовок.

У давнину японці ловили рибу за допомогою приручених бакланів.

Уночі рибалки в човні запалювали смолоскипи, приманюючи рибу. Потім з кожного човна випускали по дюжині бакланів, прив'язаних на довгих мотузках. У кожного птаха шия була перехоплена гнучким комірцем та не дозволяла бакланам ковтати схоплену рибу.

Баклани швидко набирали свої вола, і рибалка витягав птахів у човен, де збирав улов. Кожен птах отримував свою винагороду і випускався знову на полювання.

7. Склади і запиши висловлювання про переглянутий мультфільм «Черепашки-ніндзя». Малюнок розфарбуй.

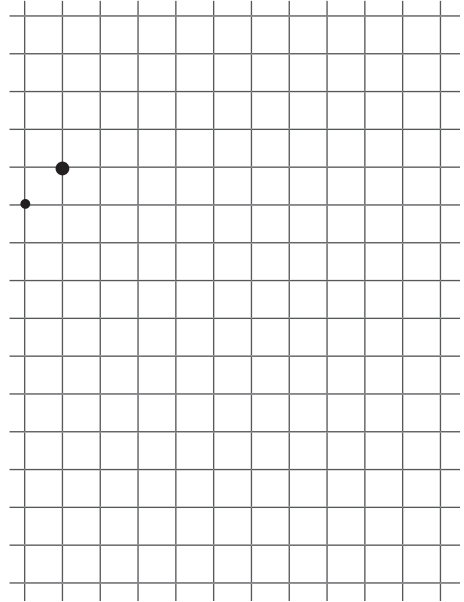

Урок 29

1. Заштрихуй роги оленя.

2. Графічний диктант.

3. Прочитай текст і спиши каліграфічно перший абзац.

Олень — це символ Сонця, чистоти, оновлення, духовності. Завдяки схожості його рогів з гілками образ оленя пов'язаний із Деревом Життя. Крім того, роги оленя символізують сонячні промені, родючість.

У слов'ян олень вважався уособленням предків. За повір'ями, він умів творити різні дива, говорити людським голосом. Оленя зображували на гербах як символ витонченості, благородства і шляхетності.

4. Прочитай та порівняй тексти. Визнач, який з них художній, а який науково-популярний. Розкажи, що допомогло тобі у цьому.

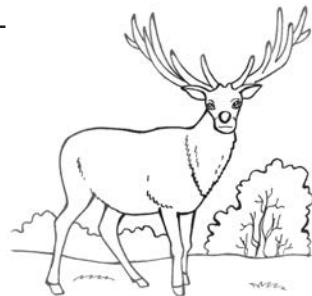
I. Олень є великою твариною. В залежності від виду його розмір може коливатися від 50 см заввишки, вагою 12 кг (водний олень), до 150 см, вагою близько 350 кг (благородний олень). Середня швидкість оленя може сягати до 45-50 км/год.

Олень має витончені форми тіла, тонкі кінцівки, подовжений шийний відділ і порівняно невелику голову, на якій розташовуються гіллясті роги. Слід зазначити, що їх форма залежить від того, до якого конкретно виду відноситься олень. Мають роги лише самці за винятком північний оленів, у яких рогаті обидві статі.

Хвіст в оленів відносно короткий, у деяких видів він може бути пухнастим і розправлятися подібно квітці. Усі види оленів мають забарвлення частіше бурого кольору (північні олені — сірі), часто на тілі є білі або жовтуваті плями. Для багатьох видів оленів характерне так зване «дзеркало» — пляма білого хутра на тілі тварини. Вона виконує сигнальну функцію, оскільки добре помітна під час бігу: так оленятко не втрачає з виду матір у густих заростях, а інші олені бувають вчасно попереджені про небезпеку, бачачи, як мелькає пляма побратима.

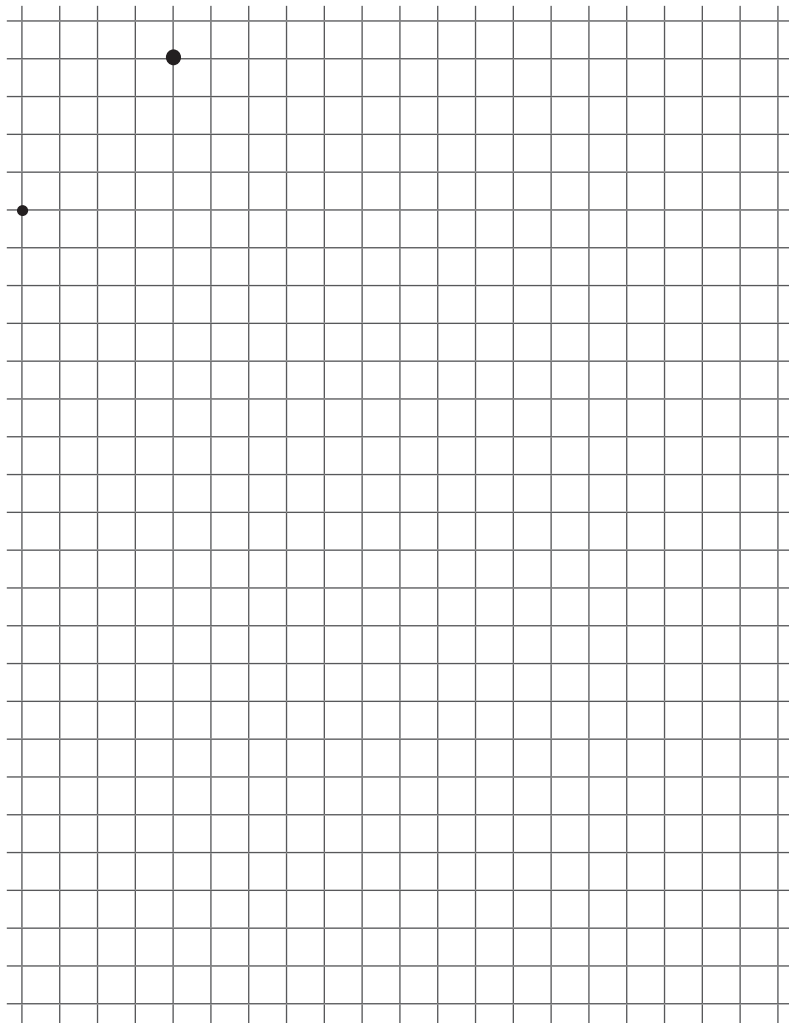
II. У лісі було тихо, тільки білки стрибали з гілки на гілку і на нас сипався з ялинок сніг. Але раптом я побачив чийсь роги. Це був олень, справжній. Хутро у нього було з рудувато-бурим або рудувато-темно-сірим відтінком з білими плямами. Струнке сухорляве тіло з величною шиєю і гордо піднятою головою. На мене дивилися чорні блискучі очі, немов намистинки. Це був плямистий олень.

5. Розглянь і розфарбуй малюнок. Усно склади науково-популярний опис оленя благородного.

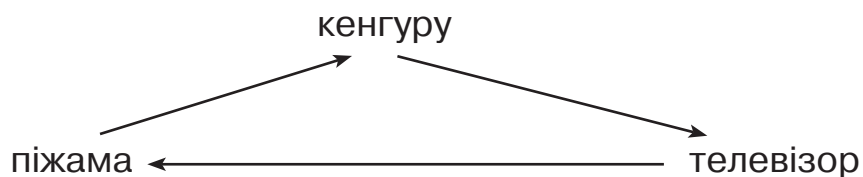

Урок 30

1. Графічний диктант.

2. Прочитай слова. Склади та запиши речення, використовуючи в ньому всі три слова. Пиши рівно та красиво без графічної сітки.

3. Зафарбуй місця з трикутником простим олівцем. Кого ти побачив?
4. Прочитай текст. Яку помилку в ньому допущено? Спиши текст, удосконалюючи його.

КОАЛА

Коала — це мила австралійська тварина, яка нагадує іграшкового ведмедика. Коала проводить майже весь час на деревах. Коала їсть листя евкалиптових дерев. Коала — дуже лінивий звір, коала спить до 20 годин на день. Коала має вигляд неповороткої тварини, але насправді коала спритна й уміє стрибати з одної гілки дерева на іншу.

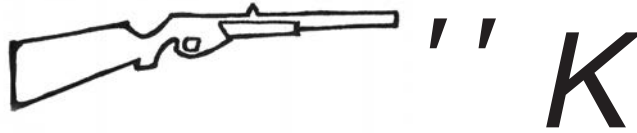

5. Розглянь малюнок і усно склади у парі діалог між двома кенгуру.

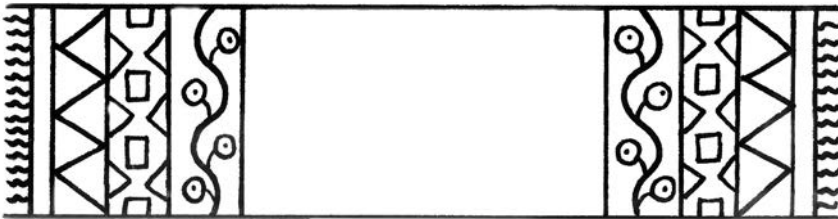

Урок 31

1. Відгадай ребус.

2. Зафарбуй орнамент на рушнику.

3. Наведи малюнок по пунктирній лінії.

4. Розглянь зображення рушників та визнач, який із них відрізняється від решти.

5. Напиши, про яку дівчину так говорили.

«Рушників не придбала» — _____.

«Скрина повна рушників» — _____.

Поясни вислів.

«Стати на рушник» — _____.

6. З'єднай частини прислів'їв. Поясни, як ти їх розумієш. Спиши прислів'я на аркуш без графічної сітки.

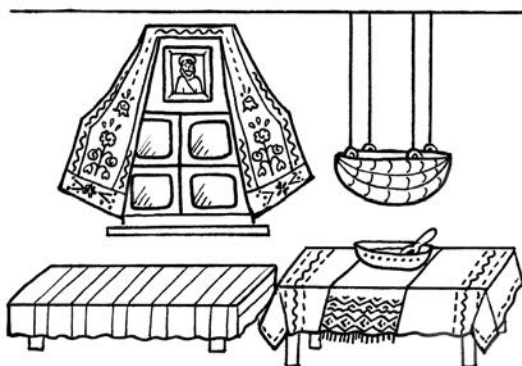
Хата без рушників,
На весільний рушник стати —
Рушник на кілочку —

хата у віночку.
що оселя без дітей.
щастя й долю мати.

7. Письмово опиши український вишитий рушник, використовуючи подані прикметники.

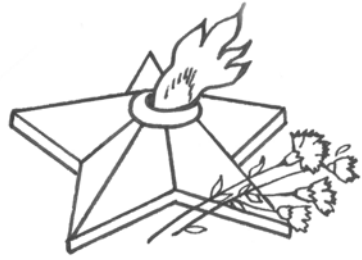
Ляний, тонкий, білий, полотняний, український, дорогий, простий, красивий, кольоровий, червоний, чорний, народний, рослинний.

8. Усно склади автобіографію українського рушника. Розфарбуй малюнок.

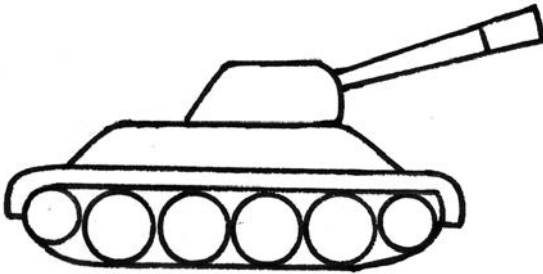

Урок 32

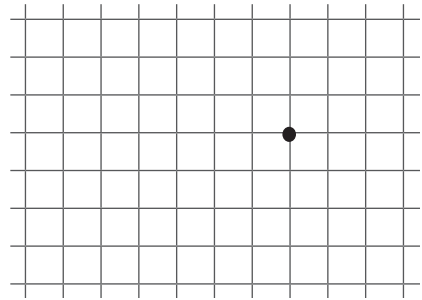
1. Розглянь малюнок. Чому горить Вічний вогонь? Як потрібно поводитись біля обелісків пам'яті, пам'ятників та могил солдатів?

2. Заштрихуй малюнок.

3. Графічний диктант.

4. Прочитай текст. Спиши каліграфічно перший абзац.

Щороку 14 жовтня на Покрови Пресвятої Богородиці українці традиційно відзначають День українського козацтва та чергову річницю утворення Української повстанської армії.

Однак у цей день ми вшановуємо усіх захисників української землі, які у різні періоди вітчизняної історії боролися за незалежну та соборну Україну. Для нас це свято і християнське, і національне. Воно символізує зв'язок поколінь, невмирущість героїчних традицій нашого народу.

5. З'єднай частини прислів'їв. Подумай, чого вони навчають. Спиши прислів'я на аркуш без графічної сітки.

Батьківщина — мати,
За рідний край
За народ і волю

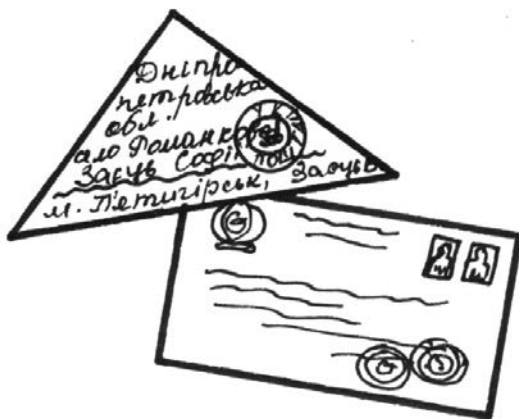
життя віддай.
віддамо життя і долю.
умій за неї постояти.

6. Добери до іменників відповідні прикметники та впиши їх до тексту.

НЕБО

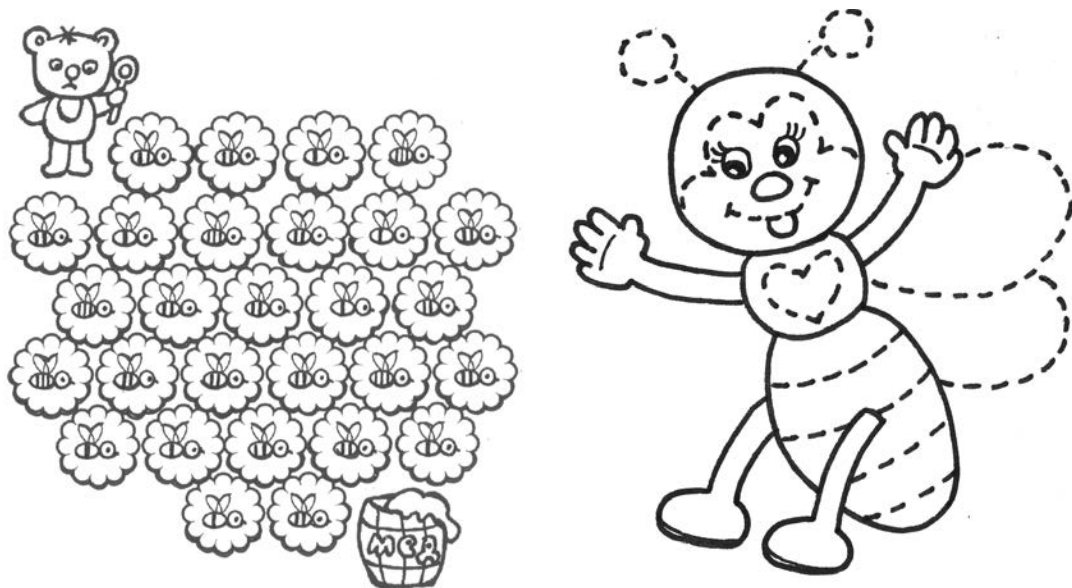
Над головою — _____ небо. На ньому _____ сонце. Воно сипле на землю _____ бризки. По шляху біжать _____ струмочки. Вони крутяться, підстрибують, весело про щось буркочуть. Проти сонця пишається _____ гай. Він увесь у _____ краплях.

7. Розглянь зображення листів. Що ти про них знаєш? Із ким ти листуєшся чи хотів би листуватися?

Урок 33

1. Розглянь малюнок. Допоможи ведмедикові дістатися до меду: він може рухатися лише за бджілкою з двома чорними полосками.
2. Наведи малюнок бджоли по пунктирній лінії та заштрихуй його.

3. Спиши каліграфічно текст.

Для отримання однієї ложки меду протягом дня аж 200 бджіл повинні збирати нектар. Стільки ж комах повинні займатися прийомом нектару та його обробкою у вулику. При цьому частина бджіл активно вентилює гніздо за допомогою помахів крилець, щоб швидше відбувалося випаровування зайвої води з нектару.

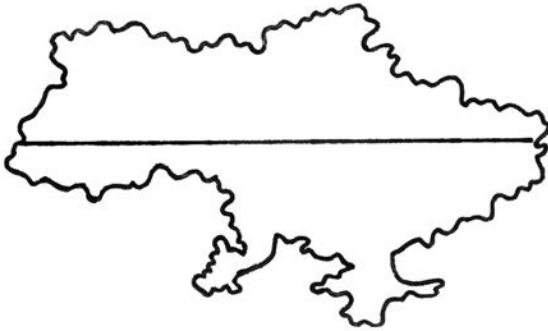
4. З'єднай частини прислів'їв та запиши на аркуші без графічної сітки.

Бджілка мала,	а людина — знаннями.
Бджола вчить,	а й та працює.
Бджола красна медами,	як у гурті жить.
Для людини — рідний край,	а для бджоли — квітковий рай.

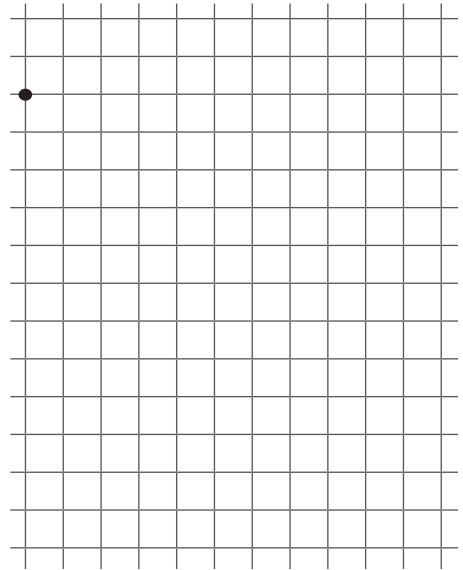
5. Намалюй ілюстрацію до оповідання М. Стояна «Шовковиця».

Урок 34

1. Заштрихуй малюнок.

2. Графічний диктант.

3. Створи «павутинку слів», які б характеризували Україну. Пиши слова рівно та красиво на аркуші без графічної сітки.

4. Доповни текст, вписавши необхідні слова з довідки.

Найбільші гори в Україні — _____. Найвища гора — _____ в Карпатах. Найбільшою річкою в Україні є _____. Найбільша коса — _____ стрілка. Найбільший півострів в Україні — _____. Омивається _____ та _____ морями.

Сполучається з материком _____ перешийком.
Найбільшим островом є острів _____ у затоці
Чорного моря. Найбільшим озером є _____
в Одеській області. Найглибше озеро в Україні —
_____ на Волині. Найбільший водоспад України —
_____ в Криму.

Слова для довідки: Джарилгач, Перекопським, Азовським, Кримський, Свितязь, Ялпуг, Чорним, Карпати, Дніпро, Говерла, Арабатська, Учансу.

5. Роз'єднай слова та спиши прислів'я.

ЛюдинабезВітчизняксоловейбезпісні.

Грудкарідноїземлідорожчазазолото.

НачужійстороніВітчизнаудвічімиліша.

6. За допомогою римованих слів усно склади вірш про Україну.

Україно — країна, лелеки — великі, водиця — пшениця,
птиця — колоситься.

7. Усно склади міркування «Чому я люблю свою Батьківщину».

Навчальне видання

ДЮДЮНОВА Тамара Андріївна

ЗОШИТ З КАЛІГРАФІЇ
4 КЛАС

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Оксана Базан*
Обкладинка *Аліни Воронкової*
Комп'ютерна верстка *Галини Кузів*
Технічний редактор *Неля Домарецька*

Підписано до друку 31.05.2016. Формат 70x100/16. Папір офсетний.
Гарнітура UkrainianPragmatika. Умовн. друк. арк.6,5. Умовн. фарбо-відб.6,5.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-4440-0

